

Innovasjon i offentlig sektor

Forskningsrådets strategi
2018–2023

Om Norges forskningsråd

Norges forskningsråd er et nasjonalt forskningsstrategisk og forskningsfinansierende organ. Forskningsrådet er den viktigste forskningspolitiske rådgiveren for Regjeringen, departementene og andre sentrale institusjoner og miljøer med tilknytning til forskning og utvikling (FoU). Videre arbeider Forskningsrådet for et økonomisk og kvalitetsmessig løft i norsk FoU og for å fremme innovasjon, i samspill mellom forskningsmiljøene, næringslivet og

den offentlige forvaltningen. Forskningsrådet skal identifisere behov for forskning og foreslå prioriteringer. Gjennom målrettede finansieringsordninger skal Rådet bidra til å sette i verk nasjonale forskningspolitiske vedtak. En viktig oppgave er å fungere som møteplass mellom finansører, utførere og brukere av norsk forskning og de som finansierer forskning, og å medvirke til internasjonalisering av norsk forskning.

Innhold

Forord, *side 3*

Plattform for arbeidet med innovasjon i offentlig sektor, *side 4*

- > Utfordringer og muligheter, *side 4*
- > Forskningsrådet som pådriver for innovasjon, *side 7*

Satsingsområder, *side 11*

- > Bedre samhandling i forsknings- og innovasjonssystemet, *side 11*
- > Større kunnskapsbaserte satsinger og flere fellesløsninger, *side 13*
- > Samordnet innsats regionalt, nasjonalt og internasjonalt, *side 15*
- > Virkemidler for eksperimentering, fornyelse og innovasjon, *side 16*
- > Digitalisering, organisering og kompetanse, *side 16*
- > Tjenesteinnovasjon, innbyggerinvolvering og sosial innovasjon, *side 19*
- > Offentlig og privat samarbeid og smarte offentlige innkjøp, *side 20*

Forord

Det er ingen tvil om at det er behov for et taktskifte i forsknings- og innovasjonsinnsatsen i og for offentlig sektor. Det er hovedbudskapet i denne strategien. Mens offentlig sektor utgjør halvparten av nasjonaløkonomien, får privat sektor over 90 prosent av Forskningsrådets årlige bevilgninger til innovasjon.

Vi må gradvis nærme oss en bedre

balanse mellom innovasjonsinnsatsen innrettet mot næringslivet og mot offentlig sektor.

Forskningsrådet er i startgropa når det gjelder å utvikle gode virkemidler for å fremme samarbeid om forskningsstøttet innovasjon i offentlig sektor. I dette arbeidet er vi avhengige av god dialog, både med relevante departementer, sektoren selv, forskningsmiljøer og andre.

Forskningsrådet har et helhetlig ansvar for å utvikle forsknings- og innovasjonssystemet, slik at forskningsmiljøene kan spille en større rolle for å utvikle en mer kunnskapsbasert og innovativ offentlig sektor. Mange av samfunnsutfordringene må løses på tvers av både fag og sektorer. Klimaendringer, økt ulikhet, demografiske endringer og økt migrasjon er eksempler på dette. Dagens forskningsinnsats treffer ikke alltid de kunnskapsbehovene kommunale, regionale og statlige aktører har. Offentlig sektor klarer heller ikke godt nok å gjøre nytte av relevant forskning.

Ved å mobilisere til konkurranse og finansiere de beste prosjektene, skaffer vi oss erfaringer med både muligheter og barrierer på dette feltet. Stadig flere av våre programmer lyser ut midler til innovasjonsprosjekter i offentlig sektor og har allerede mange gode resultater å vise til. Med denne strategien tar Forskningsrådets arbeid med innovasjon i offentlig sektor et langt skritt videre.

Vi erkjenner at de største samfunnsutfordringene er globale. FNs mål for en bærekraftig utvikling trekker opp rammene for de gode globale løsningene, som blant annet må bli til gjennom internasjonalt forskingssamarbeid. Norske kommuner og statlige tjenesteleverandører og forvaltningsorganer kan hente verdifulle erfaringer fra andre land, både når det gjelder fornyelse av egen virksomhet og lokale bidrag til globale løsninger. Samarbeid med internasjonalt orienterte forskningsmiljøer og deltakelse i Horisont 2020, kan spille en svært viktig rolle når det gjelder å hente hjem innovasjoner, kunnskap og erfaringer fra andre land.

John Arne Røttingen
Administrerende direktør

Plattform for arbeidet med innovasjon i offentlig sektor

Utfordringer og muligheter

Store samfunnsutfordringer krever mer kunnskap og innovasjon

Det er behov for et taktskifte i forsknings- og innovasjonsinnsatsen i og for offentlig sektor. Raske samfunnsendringer krever nye fellesskapsløsninger. Forventingene til offentlige tjenester, infrastruktur og forvaltning er høye og kostnadene ved å drive offentlig sektor vil øke på flere områder fremover. Samtidig er finansieringsgrunnlaget mer usikkert. I tillegg krever klimaeindringer, økt migrasjon og større sosiale forskjeller at det må tenkes nytt i store deler av offentlig og privat sektor.

Disse gjenstridige og sammensatte utfordringene må løses på tvers av fag og sektorer og gjennom aktivt internasjonalt samarbeid. FNs bærekraftsmål ser miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng og trekker opp rammene for utviklingen fram mot 2030. For å nå målene må nye løsninger utvikles i et samspill mellom offentlige virksomheter, forskningsmiljøer, innbyggere, sivilsamfunn og næringsliv.

Framtidens løsninger i offentlig sektor må bygge på den beste kunnskapen og politisk-administrativ vilje og evne til kunnskapsbasert omstilling og endring.

Offentlig sektor er samfunnets redskap for å sikre felleskapets interesser, forvalte felleskapets ressurser og ta vare på og legge til rette for sine innbyggere. Offentlig sektor inngår i et politisk-administrativt styringssystem med et bredt sett av mål og verdier. Det er vesentlig at innovasjonsarbeidet er godt forankret i demokratiske beslutningsprosesser og samtidig bygger på kunnskap av høy kvalitet.

Utviklingen av Forskningsrådets strategi for innovasjon i offentlig sektor har tatt utgangspunkt i følgende:

- Det er stor variasjon i innovasjonsinnsatsen i offentlig sektor
- Offentlig sektors innovasjonskunnskap og innovasjonsevne må styrkes
- Kunnskapsmiljø og innovasjonsaktører må spille bedre sammen

Stor variasjon i innovasjonsinnsatsen

Det er lite ressurser i offentlig sektor til å utvikle innovative løsninger, og til å ta løsningene i bruk. Selv om det foregår mye utviklingsarbeid i sektoren, er det få insentiver til innovasjon, til spredning av gode løsninger og dermed til å implementere nye løsninger i større skala. Skrittvis endring og forbedring dominerer

Offentlig sektor

- Virksomheter innenfor offentlig forvaltning dvs. kommuner, fylkeskommuner og statlige virksomheter.
- Selskaper og foretak heleid av offentlige virksomheter.
- Virksomheter som løser oppgaver på vegne av det offentlige.

i offentlig sektor. Det er behov for mer omfattende innovasjon, det vil si større og mer gjennomgripende endringer. Slik innovasjon er mer risikofyllt og kan ha utilsiktede konsekvenser eller medføre ekstra kostander, før gevinster hentes ut. Dette er spesielt utfordrende for offentlig sektor der ansvaret for å innovere og arbeidsdelingen mellom virksomheter og forvaltningsnivåer er utydelig.

Alt dette innebærer at det er behov for en politisk forankring av nasjonale, mer systematiske og helhetlige grep i innovasjonsarbeidet på tvers av sektorer og nivåer.

Innovasjonskunnskap og innovasjonsevne må styrkes

Innovasjonsprosesser i offentlig sektor er krevende. Mange beslutninger behandles politisk, og det er klare krav til faglighet, personvern, likebehandling og medbestemmelse i forvaltningen.

Det politiske systemet kan være en viktig innovasjonsdriver, men interesse-motsetninger og behovet for omforente og avveide beslutninger kan også hemme innovasjonsarbeidet. Forskning kan bidra til en opplyst offentlig debatt og legge grunnlaget for en mer kunnskapsbasert og innovativ politikkutforming, forvaltning og tjenesteutvikling.

Mange endringsprosesser i offentlig sektor skjer uten systematisk evaluering av om endringene faktisk er til det bedre. Det er også behov for mer kunnskap om forutsetningene for innovasjon og hva som kreves for å implementere nye løsninger i offentlig sektor.

Innovasjon i offentlig sektor omfatter både innovasjon i virksomheter og i samspillet mellom dem. Viktig er også det samspillet som offentlige aktører har med sine samarbeidspartnere og med innbyggerne.

Innovasjoner er nye eller vesentlig forbedrede varer, tjenester, prosesser, organisasjons – og styringsformer eller konsepter som tas i bruk for å oppnå verdiskaping og/eller samfunnsnytte.

Foto: Shutterstock

Tradisjonelle og virksomhetsinterne innovasjonsprosesser suppleres i økende grad med mer åpen innovasjon, der nye løsninger utvikles i et samspill mellom ulike aktører.

Kunnskapsmiljø og innovasjonsaktører må spille bedre sammen

Mange gode utdannings- og forskningsmiljøer retter seg mot offentlig sektors ansvarsområder. Imidlertid opplever mange i offentlig sektor at forskningsinnsatsen ikke svarer på de kunnskapsbehovene kommunale, regionale og statlige aktører har. Mange offentlige

aktører bruker heller ikke de forskningsresultatene som kunne vært nyttige og relevante. Bedre samspill i forsknings- og innovasjonssystemet er nødvendig for å utvikle en mer kunnskapsbasert og innovativ offentlig sektor. Forskningsmiljøene kan gjennom sine internasjonale nettverk, være viktige medspillere i samarbeidet med land som har tilsvarende utfordringer som Norge. Ved å sikre at forskningsmiljøene har rammebetingelser som stimulerer til samarbeid med næringsliv og offentlig sektor, kan vi bidra til at forskningen gir større samfunns effekter.

Skal bidra til økt gjennomføring av videregående skole

Prosjektet U-say skal gi ny kunnskap om tiltak i videregående skole som kan påvirke elevenes forventninger til læring, og dermed bidra til økt gjennomføring av videregående skole.

Internasjonal forskning viser at elevenes forventninger til læring er viktig for elevens motivasjon, mestringfølelse og læring i fagene.

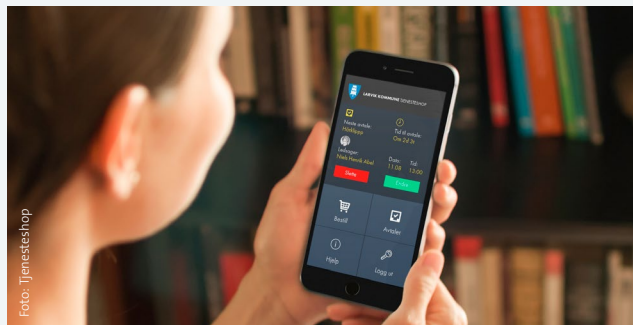
- Målet er å bidra til mer kunnskap om sammenhengen mellom elevenes erfaringer i grunnskolen og elevenes forventninger til læring ved start av videregående skole. Vi skal studere hvordan elevenes forventninger til læring er knyttet til senere opplevelser av mestring, motivasjon og tilhørighet og hvordan dette påvirker karakterer og gjennomføring, sier prosjektleder Mari Rege.

Dette er en intervensjonsstudie. Helt i starten av Vg1 skal alle elevene i Rogaland, gjennom dataprogrammet Usay, få lære om hjerneforskning og få mulighet til å reflektere over læringsprosesser, motivasjon, egen læring og læringsmiljø.

- Svarene vil brukes til å gi fremtidige elever som begynner i videregående skole mer kunnskap om vanlige tanker og utfordringer knyttet til læring og læringsmiljø. De vil også gi mer kunnskap om hvordan elever tenker om læring i overgangen fra ungdomsskolen til videregående skole, forklarer Rege.

Gjennom dataprogrammet prøves det ut om elever kan få mer tro på egne muligheter til å lære ved å lære om hvordan hjernen virker. Dersom programmet gir elever mer tro på egne forutsetninger for å lære, vil det bli stilt til gratis disposisjon for Vg1-elever i hele landet.

*Finansiering: FINNUT (Forskningsrådets utdanningsprogram)
Offentlig virksomhet: Rogaland flykeskommune*

Tilbyr kommunale tjenester på nett

Tjenesteshop-prosjektet gjør det mulig for tjenestemottakere i Larvik kommune å ta i bruk en nettbasert kalender- og bestillerfunksjon for å bestille kommunale tjenester på tidspunkter som passer dem. Tjenesteshop er en brukervennlig og lett forståelig teknologisk løsning som setter tjenestemottakeres autonomi og opplevelse av livskvalitet i fokus.

– Løsningen vil hjelpe tjenestemottakere til å organisere og planlegge hverdagen sin. Det handler også om ansvarliggjøring i forhold til å møte opp eller ta i mot tjenester til de avtalene man selv har bestilt.

Tjenesteshop kan sees som et nytt trinn i «omsorgstrappa», et trinn mellom brukerstyrt personlig assistent (BPA) og tradisjonell tjenesteyting, sier prosjektleder Anne Kathrine Kvelle i Larvik kommune.

– Vi tror løsningen har potensiale for effektivitetsgevinster og kostnadsreduksjoner i offentlige tjenester, ved å effektivisere organiseringen og tidsbruken til tjenesteutøverne, sier Kvelle.

Innovasjonsideen handler ikke først og fremst om å utvikle teknologi, men om å videreutvikle, slik at teknologien kan imøtekomme nye og mer sammensatte krav til brukerstyring og organisering av tjenester på en effektiv måte, samt eksperimentere med nye prinsipper for tjenesteyting.

– Tjenesteshop retter seg i første rekke mot personer som mottar helse- og omsorgstjenester. Vi tror det utover denne brukergruppen finnes et betydelig innovasjonspotensial også i andre kommunale tjenester, hvor det brukes tid til å organisere tidspunkter for samhandling mellom innbygger og kommuneansatt.

*Finansiering: Forskningsrådets HELSEVEL-program
Offentlig virksomhet: Larvik kommune*

Forskningsrådet som pådriver for innovasjon

Forskningsrådets rolle

Forskningsrådet vil med denne strategien ta en pådriverrolle for en kunnskapsbasert, bærekraftig og innovativ omstilling i offentlig sektor. Med sin rolle i kunnskapsystemet kan Forskningsrådet bidra til å styrke samspillet mellom forskningsmiljøene, næringslivet og offentlig sektor, i samarbeid med blant andre Innovasjon Norge, Difi (Direktoratet for forvaltning og IKT) og KS (Kommunenes interesseorganisasjon).

Strategien skal gi tydelig retning for arbeidet til Forskningsrådets styrer og administrasjon og gi anbefalinger

til relevante aktører i forsknings- og innovasjonssystemet. Sammen med Forskningsrådets hovedstrategi og delstrategier for bærekraft og innovasjon i næringslivet, vil strategien være et sentralt verktøy for å nå målene i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning og de styringsmålene som er satt for Forskningsrådet.

Kunnskapsbygging for å utvikle offentlige tjenester, forvaltning og infrastruktur må ha et langsiktig perspektiv. Strategien har valgt noen områder det må satses særskilt på, samtidig som den i konkrete handlingspunkter gir retning for Forskningsrådets arbeid i perioden 2018 til 2023.

Forskningsrådet vil bidra til:

En kompetent offentlig sektor som bruker forskning i sitt innovasjonsarbeid og som sammen med de folkevalgte, innoverer tjenester, infrastruktur og forvaltning på en systematisk og effektiv måte

En kunnskapssektor som samarbeider tett med offentlig sektor og som kontinuerlig vedlikeholder en relevant kunnskapsbase av høy kvalitet

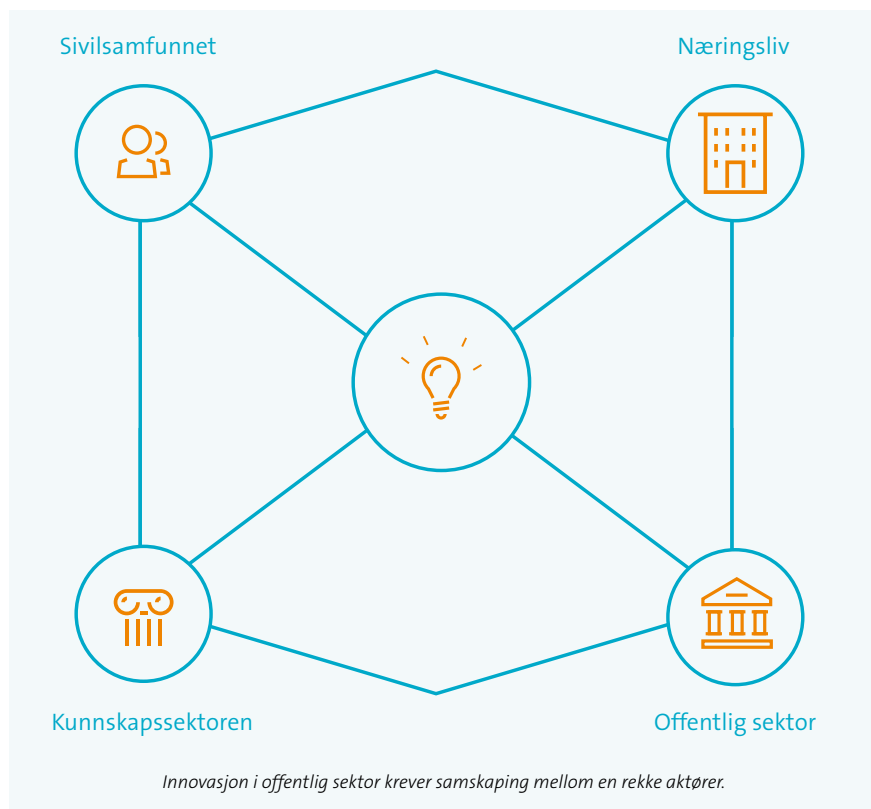
Et innovativt næringsliv, som øker forskningsinnsatsen sammen med offentlig sektor, og ser sektoren som en viktig partner og marked for utvikling av innovative løsninger.

Et sivilsamfunn som har tilgang til god kunnskap, der innbyggerne kan medvirke i kunnskapsutviklingen og være med å skape innovative og bærekraftige løsninger.

Forskningsrådet vil gjennom konkrete tiltak:

- Mobilisere forskningsmiljøer, næringsliv og offentlige aktører til å engasjere seg i kunnskapsutvikling og omstilling i offentlig sektor.
- Være pådriver for at fornyelse og innovasjon i offentlig sektor bygger på ny forskningsbasert kunnskap.
- Bidra til at relevant forskning blir oppsummert, publisert, formidlet og delt på ulike arenaer og møteplasser, slik at samfunnet får nytte av den kunnskapen som utvikles.

Innovasjon i offentlig sektor krever samskaping mellom en rekke aktører.

Utvikler telemedisinske løsninger

Kan det oppleves som en fordel å få telemedisinsk oppfølging hjemme, for eksempel gjennom nettbrett? Et konsortium i Agder jobber med å utvikle disse løsningene gjennom prosjektet Felles telemedisinsk løsning Agder (TELMA).

Ambisjonen er å etablere en felles telemedisinsk løsning for alle kommunene i Agder og Sørlandet sykehus. Løsningen skal følge opp innbyggere med kroniske sykdommer og komorbiditet (pasienter med flere sykdommer samtidig).

Pasientene følges opp med kombinasjoner av måling av medisinsk tilstand, f.eks. oksygenmetning og puls, spørsmål via nettbrett og video- eller telefonkonsultasjon med sykepleier på en telemedisinsk sentral.

– Målet er å fremme mestring av sykdom, avsløre og behandle forverring av sykdommen for å skape en bedre livssituasjon og økt trygghet for pasienten, forklarer prosjektleder Terje Grimstad.

Det utvikles moduler for KOLS, hjertesvikt, diabetes, psykiske lidelser og for personer med komorbiditet.

– TELMAs ambisjon er å etablere en beste praksis for telemedisinsk oppfølging av kronisk syke pasienter i Norge. Prosjektet skal sørge for sømløs samhandling mellom pasienter, spesialisthelsetjeneste, sykehus, fastleger og kommunal helse- og omsorgstjeneste, forklarer Grimstad.

TELMA-prosjektet bygger videre på erfaringen fra en tidligere EU-studie, som blant annet viste at KOLS-pasienter kan overvåkes og følges i hjemmene med telemedisinsk teknologi.

Finansiering: Forskningsrådets program IKT Pluss
Offentlig virksomhet: Kommunene i Agder og Sørlandet Sykehus

Integrering av minoritetsspråklige arbeidstakere

Larvik kommune ønsker gjennom sin offentlig-sektor ph.d. å styrke kommunenes grunnlag for å rekruttere og integrere minoritetsspråklig arbeidskraft.

Målet er å styrke kommunens satsing på å utvikle kommunikasjons- og samhandlingskompetanse på flerkulturelle arbeidsplasser.

Basert på et pågående aksjonsforskningsprosjekt undersøker denne studien hvordan ledere kan tilrettelegge for organisatorisk interkulturell læring og hvordan slik læring påvirker integrasjonsprosesser og kvaliteten på tjenestene.

– Målet er å frembringe kunnskap om hvordan ledere kan legge til rette for organisatorisk interkulturell læring i arbeidet med å integrere minoritetsspråklige arbeidstakere, og hvilken betydning slik læring har for integreringsprosesser og for tjenestekvalitet, sier prosjektleder Ingvild Svensen.

Prosjektet har en helhetlig tilnærming for å understøtte integreringsprosesser, gi minoritetsspråklige innpass i arbeidslivet, og styrke tjenestekvalitet gjennom læringsmodellen MIKS (akronym for muligheter, integrasjon, kultur, språk).

Målet med MIKS er å sikre at brukerne får tjenester av god kvalitet og at ansatte får et godt arbeidsmiljø. I tillegg skal modellen fremme integrasjonsprosesser på arbeidsplassen og stimulere til kontinuerlig kollektiv læring og kompetanseutvikling.

Data er basert på prosessdata, fokusgruppe- og individuelle intervjuer av deltakere og involverte på ulike plan, samt nasjonale og kommunale (lokale) dokumenter.

Finansiering: Offentlig sektor ph.d.
Offentlig virksomhet: Larvik kommune

- Styrke samarbeidet mellom aktørene og finansiere konkrete samarbeidsprosjekter.
- Styrke forskningen i profesjonsutdanningene og slik legge til rette for bedre samspill mellom forskning, profesjon og praksis.

Forskningens rolle i innovasjonsprosessene

Det er avgjørende for kvaliteten i innovasjonsprosesser, og for de løsningene som utvikles, at arbeidet bygger på god og validert kunnskap. Forskning kan gi ny kunnskap om behov og forventninger, trender i utviklingen, endringer i rammebetingelser, og om hvordan disse endringene skjer. Dette gir beslutningstakere kunnskap til å forstå konsekvenser av endringer og veivalg.

Forskning kan utvikle nye, smarte løsninger, men også gi innsikt i eksisterende løsninger, avdekke om disse gir ønsket effekt der de skal, og gi kunnskap om hvordan innovasjoner best kan implementeres. Forskning er viktig for å forstå hvordan andres erfaringer kan fungere godt i nye sammenhenger.

Forskning akkumulerer mye kunnskap, som ikke alltid er like lett for andre å få tilgang til og gjøre seg nytte av. Et samarbeid med ett eller flere forskningsmiljøer vil gi offentlige virksomheter lettere tilgang til en bred nasjonal og internasjonal kunnskapsbase.

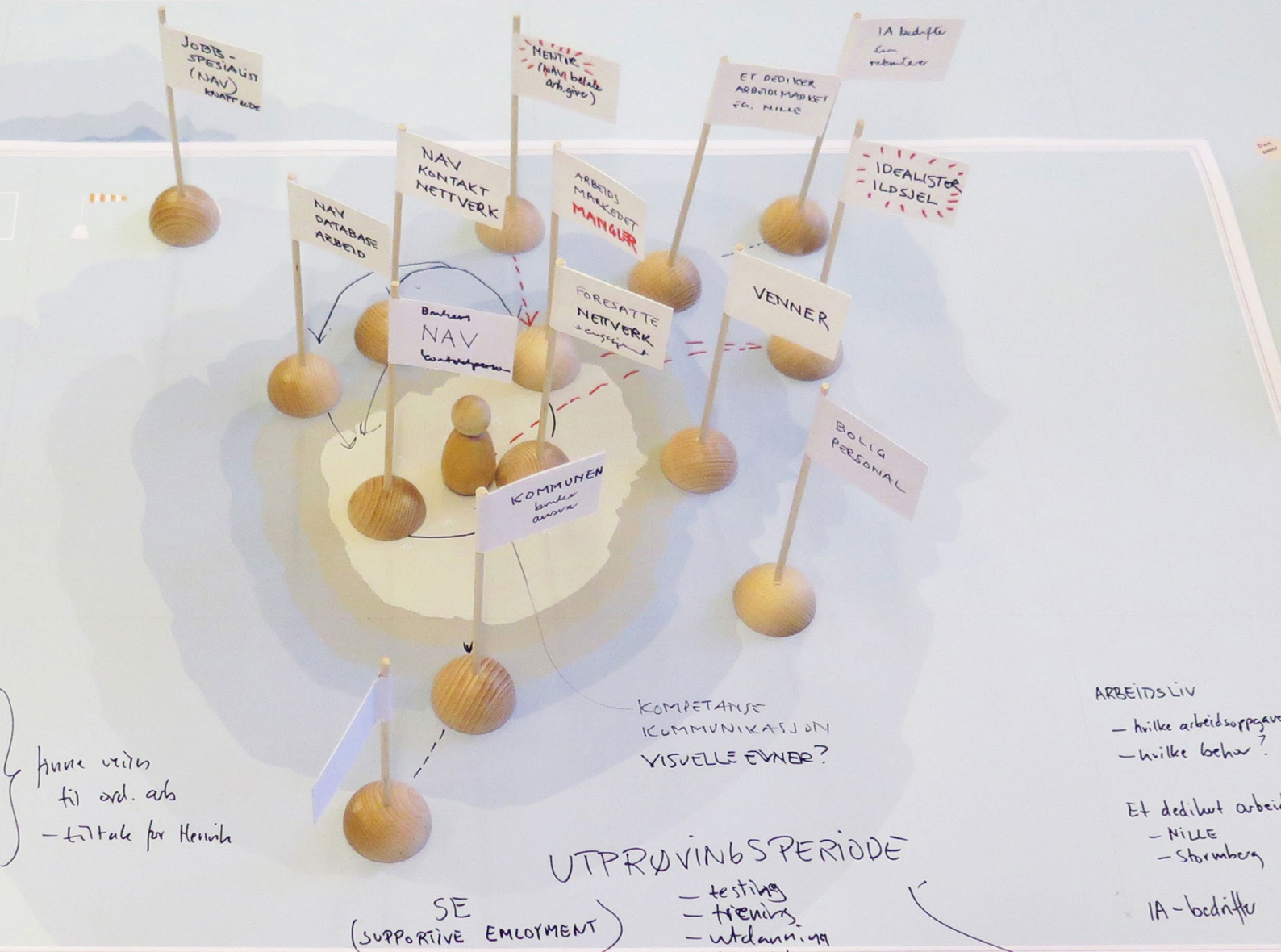
I den videre fornyelsen av offentlig sektor vil internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid ha stor betydning for å utvikle og utveksle kunnskap

med andre land som deler de samme utfordringene.

Forskning kan både direkte og indirekte bidra til innovasjon. Forskningsrådet vil fremme både forskningsbasert innovasjon, der forskningen direkte medvirker til nye produkter og løsninger, og innovasjon med forskermedvirkning, der forskerne er partnere med offentlige aktører, næringsliv og sivilsamfunn, og bidrar i utforming og gjennomføring av prosjektene.

I begge tilfeller sikrer forskningen valide og etterprøvbare resultater, der effekter kan måles og beskrives. Forskning og forskere stimulerer dermed til bedre ressursutnyttelse, mer nyttige løsninger for innbyggerne og felleskapet, og kunnskapsbaserte beslutningsprosesser.

finne veien til ord. arb
- tiltak for Henrich

SE
(SUPPORTIVE EMPLOYMENT)

UTPRØVINGS PERIODE

- testing
- trening
- utdanning
- fremtidsplanlegging

ARBEIDSLIV

- hvilke arbeidsoppgaver
- hvilke behov?
- Et dedikert arbeid
 - NILLE
 - Stormberg
- IA-bedrifter

Fra en workshop hvor ulike prosesser i InnArbeid-prosjektet diskuteres (se omtale av prosjektet på s. 18). Foto: Karianne Rygh

Satsingsområder

I de neste fem årene vil Forskningsrådet særlig arbeide for:

1. Bedre samhandling i forsknings- og innovasjonssystemet
2. Større kunnskapsbaserte satsinger og flere fellesløsninger
3. Samordnet innsats regionalt, nasjonalt og internasjonalt
4. Virkemidler for eksperimentering, fornyelse og innovasjon

Forskningsrådet vil ha særskilt søkelys på følgende tverrgående temaer:

5. Digitalisering, organisering og kompetanse
6. Tjenesteinnovasjon, innbyggerinvolvering og sosial innovasjon
7. Offentlig/privat samarbeid og smarte offentlige innkjøp

Forskningsrådet har siden 2012 styrket innsatsen for innovasjon i offentlig sektor. Offentlig sektor ph.d. ble etablert i 2014 og et forskning- og innovasjonsprogram for kommunesektoren (FORKOMMUNE) ble etablert i 2017. Søknadstypen “Innovasjonsprosjekter i offentlig sektor” er tatt i bruk i flere av de tematiske programmene, blant annet innenfor utdanning, helse, transport og IKT.

Brukermedvirkning er innført som et viktig prinsipp i de fleste programmer som skal bygge kunnskap innenfor offentlig sektors ansvarsområder. Det er økt oppmerksomhet om offentlig sektors kunnskapsbehov i programmer rettet mot klima, bærekraft og framtidens byer. Forskning spiller en viktig rolle for å utvikle profesjonsutdanningene rettet mot offentlig sektor.

Bedre samhandling i forsknings- og innovasjonssystemet

Universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter har stor betydning for innovasjonskraften i så vel privat som offentlig sektor. OECD vektlegger betydningen av at universiteter og høyskoler styrker samarbeidet med næringsliv, offentlig sektor og sivilsamfunn, og understreker at det trengs insentiver som understøtter slikt samarbeid.

OECD fremhever at det er viktig med prosjekter hvor dyktige forskere samarbeider med offentlige og private partnere. I tillegg fremheves prosjekter av typen “levende laboratorier” som virkningsfulle. I slike prosjekter får studenter og forskere bruke offentlig virksomheter som utprøvingsarenaer, mot at de styrker de ansattes kompetanse, og bidrar til å implementere ny forskningsbasert praksis

Til tross for mye samarbeid mellom universiteter, høyskoler og offentlig sektor, er det store variasjoner i samarbeidsformer og mønstre. Det ligger et betydelig potensial i å systematisere erfaringer og bygge videre på interaksjonsmodeller som kan dokumentere god effekt.

Forskningsinstituttene er en viktig del av forsknings- og innovasjonssystemet for offentlig sektor. Instituttene fortrinn er at de har tett kontakt med offentlige virksomheter gjennom oppdrag, og slik får god kjennskap til deres behov og utfordringer. Gjennom samarbeid med næringslivet, har de også god kjennskap til nye, innovative løsninger. Det er behov for virkemidler som understøtter og utnytter instituttene sine særegne rolle i forsknings- og innovasjonssystemet.

Forskningsrådet vil arbeide for:

- At det utvikles en overordnet strategi for forskning og innovasjon i offentlig sektor som inkluderer analyser av kunnskapsbehov, utnyttelse og spredning av kunnskap, og avklarer de sentrale innovasjonsaktørens roller og oppgaver
- At det utvikles aktørdrevne nasjonale forsknings- og innovasjonsstrategier på områder som er viktige for å møte samfunnsutfordringene og der offentlig sektor spiller en viktig rolle
- At det etableres funksjoner som oppsummerer forskning og formidler kunnskapsstatus innenfor flere samfunnssektorer

Forskningsrådet vil:

- Etablere incentiver som fremmer universitetenes, høyskolenes og instituttene samarbeid med offentlig sektor, gjennom prosjektfinansiering og strategiske tiltak
- Støtte arenaer for utprøving av forskningsbaserte tiltak, studentaktiv forskning i praksis, kompetanseheving, pilotering og implementering
- Finansiere kunnskapsoppsummeringer og vektlegge formidling av kunnskapsstatus på områder der offentlig sektor har store kunnskapsbehov
- Styrke offentlig sektors forskningskompetanse gjennom samarbeidsprosjekter og utbygging av Offentlig sektor ph.d.-ordningen
- Tilrettelegge for økte synergieffekter mellom etablerte nasjonale forskningsprogrammer og nye satsinger

Vitenskapelige publikasjoner er i liten grad tilgjengelige for ansatte i offentlig sektor. Forskningsformidling og kommunikasjon er viktig for å sikre at forskningsresultater blir spredd i offentlig sektor.

Forskningsrådet arbeider for åpen tilgang til forskningsresultater og vektlegger formidling og kommunikasjon ved tildeling av prosjektmidler. Vitenskapelig publisering av enkeltstudier øker kraftig i omfang og behovet øker for å oppsummere og vise hva det er enighet om i forskningen. I deler av offentlig sektor er det etablert egne funksjoner/enheter for å dekke dette behovet.

Det er viktig at offentlige aktører har forskningskompetanse, slik at de kan vurdere hvilke kunnskapsbehov som krever forskning og hvordan resultatene kan anvendes i egen sektor. Offentlig sektor ph.d.-ordningen, og samarbeidsprosjekter som involverer offentlige aktører i forskningen, bidrar til å heve forskningskompetansen i offentlig sektor.

Mange aktører og økt behov for samarbeid gir noen særlige utfordringer for forsknings- og innovasjonspolitikken for offentlig sektor. Brede nasjonale prosesser der relevante aktører deltar i utformingen av en nasjonal strategi

for forskning og innovasjon, såkalte 21-prosesser, kan være viktig på flere samfunnsområder. Gjennomførte 21-prosesser har bidratt til en felles behovsforståelse og tydeliggjøring av roller og ansvar i forsknings- og innovasjonsarbeidet. Det har også gitt mer tyngde til forslag om nye satsinger.

Større kunnskapsbaserte satsinger og flere fellesløsninger

En tydeligere politisk satsing på forskningsstøttet innovasjon i offentlig sektor, krever et betydelig finansielt løft. Det gis milliarder i tilskudd til utvikling av offentlig sektor årlig, men av de omlag 9,5 milliarder som kanaliseres gjennom Forskningsrådet til forskning og innovasjon er bare 400 millioner kroner særlig rettet mot fornyelse og innovasjon i offentlig sektor.

En større andel av utviklings- og utbyggingsmidlene i offentlig sektor bør tilføres forsknings- og innovasjonssystemet, og midlene bør knyttes til større nasjonale satsinger, implementering av fellesløsninger og kunnskapsbaserte reformer.

Store nasjonale satsinger, reformer, regelverksendringer og strukturendringer i forvaltningen, kan stimulere til innovasjon i offentlig sektor. Endringer i den digitale infrastrukturen vil påvirke hvordan offentlig forvaltning og styringssystem kan og bør rigges, og hvordan tjenestene kan leveres. Gjennom «e-government» kan forvaltningen bli mer åpen og lettere tilgjengelig for innbyggere og næringsliv.

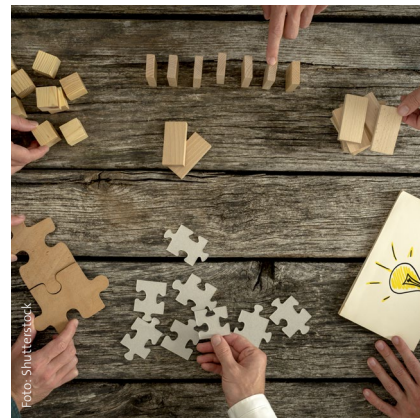
Større satsinger forutsetter systematisk utprøving av nye produkter, prosesser

og dokumentering av effekter. Slike innovasjonssatsinger bør testes ut i mindre skala før de implementeres og oppskaleres, for å unngå omkostninger dersom de ikke lykkes eller har utilsiktede konsekvenser. Systematiske forsøk, intervensjonsstudier og evalueringer, som del av «skrittvis reformer», kan gi verdifull kunnskap og dermed være samfunnsøkonomisk gunstig.

Norge har store mengder befolkningsdata og gode registre som gir gode muligheter for statistikk, analyse og annen forskning. Bedre utnyttelse av offentlige data og registre vil kunne sikre at nye innovative løsninger baseres på bedre kunnskap. For at dette potensialet skal kunne utnyttes, trengs en åpen og transparent forvaltning, og systemer som gjør data lett tilgjengelig på en sikker måte, og slik at personvern hensyn ivaretas.

Det er også stort behov for å få bedre oversikt over innovasjonsinnsats, resultater og effekter i offentlig sektor. Her er statistikk og dokumentasjon mangelfull, og det vanskeliggjør kunnskapsutvikling og spredning av nye løsninger.

Større felles prosjekter på tvers av kommuner, sektorer, direktorater, med aktiv involvering av FoU-miljøer, næringsliv og andre aktører, kan være viktige for å sikre åpenhet om prosesser og resultater, og legge til rette for bedre spredning. For å oppnå økt og mer systematisk innovasjon i kommuner og fylkekommuner må det settes av ressurser til og oppfordres til forsøksvirksomhet og eksperimentering. Det må også kreves at nye løsninger skal formidles til hele sektoren.

Forskningsrådet vil arbeide for:

- At det avsettes midler til forskning og innovasjon som en andel av alle større offentlige utviklings- og utbyggingsprosjekter
- At offentlige data og registre blir gjort lettere tilgjengelig for analyse, forskning og innovasjon

Forskningsrådet vil:

- Styrke data-, analyse- og statistikkgrunnlaget om innovasjon i offentlig sektor for å forbedre kunnskapen om sektorens behov
- Bruke forskningsmidler til systematiske forsøk, intervensjonsstudier og evaluering av nye løsninger i offentlig sektor
- Utvikle gode sprednings- og oppskalermekanismer for innovasjon og legge til rette for formidling og deling av kunnskap om resultater av og erfaringer med innovasjon

Utvikler elevers kreative og analytiske kompetanse

Hovedideen i ARGUMENT-prosjektet er at elever skal få kompetanse til å koble bruk av fagkunnskap i matematikk med samfunnsaktuelle problemstillinger.

Målet er at elevene i større grad skal kunne anvende sin kunnskap utenfor klasserommet, sier prosjektleder Janneke Tangen.

– Elevene vil få trening i å bruke data og kunnskap til å vurdere andres argumenter og til å utvikle egne argumenter. De utvikler kunnskaper i fag, metode og argumentasjon mens de jobber med en anvendelseskontekst. Det er kjent at dette gir økt evne til selv å anvende kunnskaper og ferdigheter senere, forklarer Tangen.

ARGUMENT blir utviklet i dynamisk samarbeid mellom forskere, skoleeier og lærere og er knyttet til Bergen kommunes skoleutviklingsprogram Sammen for kvalitet-, læring- og realfagsprosjektet NORM. Produktet blir en nasjonal ressurs som kan være en veiviser for å bygge kompetansene for fremtidens skole.

ARGUMENT vil utvikle nasjonale læringsressurser der elevene utforsker matematiske problemer knyttet til reelle tall og målinger, slik at de i større grad diskuterer, reflekterer og utvikler kritisk tenking.

Komplekse data blir tilpasset alderstrinn og kompetansemål, og gjort tilgjengelig på en egen nettportal. Forskingen knyttet til prosjektet vil følge utprøvinger tett, og bidra med analyser som muliggjør forbedring og fornyet utprøving av arbeidsmåter, verktøy og ressurser.

*Finansiering: Innovasjonsprosjekt i FINNUT (Forskningsrådets program for utdanningsforskning)
Offentlig virksomhet: Skoleavdelingen i Bergen kommune*

Ruster vann- og avløp for klimaendringer

Klimaendringene setter vann- og avløpssystemene i Europa på prøve. Derfor deltar Bergen kommune i EUs forskningsprogram Horisont 2020 med prosjektet Bringing innovation to ongoing water management (BINGO).

Bergen kommune og NTNU deltar sammen med aktører fra Spania, Portugal, Kypros, Tyskland og Nederland.

– FNs klimapanel lager omfattende scenarier for klimaendringer, men de er på et overordnet nivå og vanskelige å omsette til praktiske ingeniørmessige forhold. BINGO skal produsere praktisk kunnskap og verktøy for å kunne bruke disse scenarioene for å planlegge og prosjektere prosjekter i vannsektoren, sier prosjektleder Magnar Sekse i Bergen kommune.

I BINGO undersøkes effekten av klimaendringer på seks steder i ulike klimasoner i Europa ved hjelp av nedskalerte modeller. Et av dem er Bergen, hvor bruk av klimadata for vann- og avløpssektoren er hovedfokus. I BINGO utvikles verktøy og løsninger i tett samarbeid mellom forskere og de involverte kommunene.

– Innovasjonen i BINGO foregår både i utvikling av verktøy for anvendt klimadata i vannsektoren, og i form av innovasjonen i samarbeidsformen. Lokale arbeidsfelleskap bidrar til praktiske løsninger i en serie med workshops.

– BINGO er et godt innovasjonsprosjekt fordi det gjennom arbeidsformen skapes eierforhold til innovasjon i kommunen og forskningen. Prosjektet bidrar gjennom dette til å styrke og forankre et bredt lokalt samarbeid innen klimatilpasning, samtidig som det åpner for utvikling og utprøving av innovative løsninger innen klimatilpasning, forklarer Sekse.

*Finansiering: Horisont2020
Offentlig virksomhet: Bergen kommune*

Samordnet innsats regionalt, nasjonalt og internasjonalt

Regionale forskningsfond har siden oppstarten i 2010 vært en pådriver for innovasjonsprosjekter i offentlig sektor. Evalueringen av fondene viser imidlertid at man i begrenset grad har kunnet utvikle videre det fruktbare samarbeidet som er etablert i enkeltprosjekter mellom kommuner og forskningsmiljøer.

Regionreformen øker behovet for Forskningsrådets tilstedeværelse i regionene, og Forskningsrådet har en viktig oppgave når det gjelder å se de ulike ordningene i sammenheng. Det krever at Forskningsrådet har kapasitet til å bistå kommuner, fylkeskommuner og statlige aktører i å utnytte de ordningene som passer best til deres behov og forutsetninger.

Samfunnsutfordringene og ambisjonene i FNs bærekraftsmål krever internasjonalt samarbeid på alle nivåer, både mellom de nordiske landene, med landene i Europa og EU, og med land utenfor Europa. Mye av det innovasjonsarbeidet som skjer internasjonalt, er relevant for norske offentlige aktører og norske innovasjoner og kan også være interessante og relevante for andre land. Komparative analyser

og imitasjoner over landegrensene gir kunnskap som kan skape innovasjoner ved at de settes inn i en ny sammenheng. Ikke minst vil et sterkere samarbeid med de nordiske landene kunne gi relevant kunnskapsoverføring, og mulighet for felles utvikling av virkemidler og metoder.

Norge har mer enn 25 års erfaring som deltaker i europeisk forsknings- og innovasjonssamarbeid. Horisont 2020, tilgrensende partnerskapsaktiviteter og videre rammeprogram gir store muligheter for forskning og innovasjonssamarbeid for offentlig sektor. I Horisont 2020 legges det stor vekt på forskningens betydning for økonomisk vekst, økt sysselsetting og innovasjon i Europa, og på å utvikle løsninger som fremmer bærekraft, minsker klimændringer og tar høyde for den demografiske utviklingen.

Offentlige aktører er etterspurt som aktive deltakere i prosjektene som finansieres. Blant annet vektlegges offentlige innkjøp for å styrke offentlige aktørers markedsposisjon og stimulere til mer handel på tvers av landegrensene. Deltakelse i internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid gir deltakerne støtte til konkrete prosjekter, tilgang til nettverk, og innsikt i andre måter å møte utfordringer på.

Forskningsrådet vil arbeide for:

- At regionale, nasjonale og internasjonale virkemidler for forskning og innovasjon utfyller hverandre
- At rådgivning, veiledning og finansielle støtteordninger er brukervennlige

Forskningsrådet vil:

- Styrke sin tilstedeværelse i regionene
- Utveksle erfaringer og videreutvikle det nordiske samarbeidet om forskning og innovasjon i offentlig sektor
- Videreutvikle virkemidler som kan motivere til og kvalifisere for offentlig sektors deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon
- Utvikle møteplasser der offentlige virksomheter kan finne relevante samarbeidspartnere, sammen med andre virkemiddelaktører i EU

Forskningsrådet vil arbeide for:

- At rammebetingelser i offentlig sektor stimulerer til implementering og effektivisering av nye kunnskapsbaserte løsninger

Forskningsrådet vil:

- Styrke innsatsen for å dekke offentlig sektors kunnskapsbehov
- Utvikle nye generiske finansieringsordninger for statlig sektor
- Stimulere til eksperimentelle studier, systematiske forsøk og forskningsbaserte evalueringer
- Videreutvikle mobiliseringstiltak for offentlig sektor som kompetansemegling, forprosjekter og kvalifiseringsstøtte, og tilby bedre veiledning for prosjektutvikling
- Etablere store tverrfaglige "fyrstårn"-prosjekter og mindre senterordninger innenfor offentlig sektors ansvarsområder, der aktører fra hele verdikjeden bringes sammen.
- Samarbeide med andre aktører i virkemiddelapparatet for innovasjon i offentlig sektor der det er relevant

Virkemidler for eksperimentering, fornyelse og innovasjon

I utviklingen av nye virkemidler for offentlig sektor vil det være nyttig å trekke på erfaringer fra arbeidet som er gjort for å mobilisere næringslivet til forskning og innovasjon. Det må vurderes om eksisterende virkemidler kan videreutvikles slik at offentlige og private virksomheter i fellesskap kan bruke forskning og forskningsmiljøene til å møte samfunnsutfordringer, innovere offentlig sektor og skape nye muligheter for næringslivet.

Nye virkemidler for innovasjon i offentlig sektor må stimulere til utviklingsorientert forskning, til eksperimentering, nettverksbygging og kunnskapsdeling. Nye former for samarbeid og arbeidsmetoder må prøves ut.

Det er behov for mekanismer for å spre kunnskap om nye løsninger innenfor organisasjoner og sektorer, og vise hvordan løsningene kan implementeres i nye sammenhenger. Vi trenger virkemidler som styrker samspillet mellom forskning, utdanning og næringsliv, utvikler kunnskapsmiljøer med kunnskap om offentlig sektors behov og utfordringer og som bidrar til gode internasjonale nettverk.

Digitalisering, organisering og kompetanse

Internett og digitalisering har de siste 20 årene forandret samfunnet på en grunnleggende måte. Digitalisering kan fornye tjenester, prosesser og arbeidsmåter når teknologi kobles med kunnskap og ferdigheter hos organisasjon og ledelse.

Foto: Sverre Jarlid

Begreper som “tingenes internett”, “stordata”, “blokk-kjede”-teknologi, “kunstig intelligens” og spillteknologi kan få stor betydning for samhandling og tjenesteyting både i privat og offentlig sektor framover. Digitaliseringen gjør kunnskap fra hele verden er elektronisk tilgjengelig, og det utvider og utfordrer det lokale klasserommet som læringsarena.

Datasystemer som kan brukes til å forutse behov, som autonomt kan tilpasse tjenester, avdekke svindel og feil, og gi offentlige etater beslutningsstøtte (gjerne i sanntid), går ofte under betegnelsen “kunstig intelligens”. Norge har flere forskningsmiljøer innenfor kunstig intelligens, og er blant de første i Europa til å benytte dette i diagnose-sammenheng.

Det samles mye informasjon om enkeltpersoner gjennom de elektroniske sporene vi legger igjen når vi forflytter oss, gjør innkjøp, bruker offentlige og private tjenester, søkemotorer, elektronisk betaling og sosiale medier. Slike stordata kan utnyttes bedre og gi offentlig sektor mulighet til å bedre forutse behov og forebygge uønskede hendelser eller en uønsket utvikling. Norge er spesielt langt fremme innen bruken av stordata i helsesammenheng, spesielt knyttet opp mot personlig medisinerings.

Kunnskap om stordata, kunstig intelligens og dilemmaer i forhold til personvern og sikkerhet blir viktige kunnskapsområder framover. Når stadig flere personopplysninger lagres digitalt stiller det store krav til hvordan man håndterer personvern og digital sikkerhet. Utviklingen åpner for overvåkning og personanalyser på et nivå som tidligere ikke har vært mulig.

Ethiske hensyn tilsier at den samlede samfunnsnytteten ved å ta nye løsninger i bruk må avveies mot personvern-hensyn. Når en stadig større del av kritisk infrastruktur blir styrt av digitale systemer, vil samfunnet også være mer sårbart for digitale angrep. Norge er tidlig ute med digitalisering på mange områder, og bør også være et foregangsland for digital sikkerhet.

Digitalisering er helt sentralt i utviklingen av annen kritisk infrastruktur. “Smarte byer” og “smarte samfunn” handler bl.a. om å få vann og avløp og strømsystemene til å fungere optimalt sammen. Fremtidens transportteknologi, for eksempel med autonome biler og andre transportmidler, vil kunne gi billigere og mer effektiv kollektiv persontrafikk og godsleveranser.

Forskningsrådet vil:

- Styrke forskning på digitaliserings utfordringer innenfor personvern og samfunns-sikkerhet
- Stimulere til forskningsstøttede innovasjonsprosjekter som utnytter stordata, kunstig intelligens og automatisering, der offentlige virksomheter er partnere
- Stimulere til prosjekter som styrker implementering av digitale løsninger i utvikling av smarte byer – og steder
- Samarbeide med Direktoratet for IKT og forvaltning (Difi) og offentlige virksomheter om tilgang til, kobling og deling av data til forsknings- og innovasjonsformål

Forskningsrådet vil arbeide for:

- At flere kommunale, regionale og statlige virksomheter utnytter mulighetene digitalisering gir for forskningsbasert innovasjon gjennom formidling og spredning av kunnskap og erfaringer
- At digital samhandling mellom offentlig og privat sektor bidrar til nye brukervennlige og effektive løsninger, der datasikkerhet og personvern er ivarettat
- At det finansieres hospiteringsordninger og delte stillinger innenfor digitaliseringsfeltet mellom UoH sektor og kommune, fylkeskommune og stat, for å styrke relevansen i utdanningene

Banebrytende broutvikling

Fergefri E39 presser grensene for konstruksjonsteknikk både i størrelse og kompleksitet. Det er omlag 50 doktorgradstipendiater tilknyttet prosjektet, og deres arbeid forener grunnforskning og anvendt kunnskap.

Med Fergefri E39 skal alle fergestrekningene mellom Kristiansand og Trondheim fjernes, og det skal bli mulig å kjøre hele strekningen.

Statens Vegvesen har fått i oppdrag å utrede og planlegge de teknologiske løsningene som må til for å krysse fjordene fergefritt. På noen av strekningene kan man benytte tradisjonelle undersjøiske tunneler eller broer, men de aller fleste fjordene er for brede og dype til å kunne krysses på dette viset. Her er man avhengige av en eller annen form for flytende konstruksjon, som ulike former for flytebroer eller rørbroer.

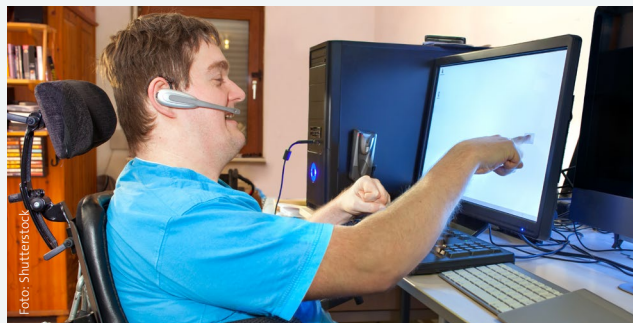
- Det pågående Offentlig sektor ph.d.-prosjektet Current and Wave Induced Flow Around a Submerged Floating Tube Bridge, er en av mange brikker i en større helhet.

Målet er å gi oss tilstrekkelig kunnskap til å kunne bygge disse enorme konstruksjonene med trygghet, og med faglig tyngde i ryggen, sier prosjektleder Mathias Egeland Eidem.

- Den samlede kompetanseutviklingen som går inn i dette prosjektet vil komme Norge som innovasjonsnasjon til gode på sikt. Foreløpig har det ikke blitt bygd rørbro noen steder i verden, opplyser Eidem.

Finansiering: Offentlig sektor ph.d.

Offentlig virksomhet: Statens Vegvesen

Vil hjelpe utviklingshemmede i arbeid

Kun 25 prosent av personer med utviklingshemming i yrkesaktiv alder er i jobb, de fleste i ulike former for tilrettelagt arbeid. Mange går direkte over på uførepensjon etter videregående. InnArbeid-prosjektet skal utvikle innovative tjenester og teknologi for å hjelpe personer med utviklingshemming i arbeid.

Dette innebærer å utvikle ulike former for teknologi som støtter overgangen fra skole til arbeid og videre deltakelse i yrkeslivet. Prosjektet har partnere fra akademia, offentlig sektor, næringsliv og brukerorganisasjoner. Universitetet i Agder leder prosjektet, med assisterende prosjektleder fra kommunal sektor.

– Slik sikrer vi forskning og innovasjon basert på brukerbehov og i tett samspill med offentlig sektor, forklarer Elin Thygesen, prosjektleder for InnArbeid.

Gjennom hele forprosjektet og videre i hovedprosjektet vil aktuelle aktører fra offentlig sektor, næringsliv, brukere og akademia være aktivt involvert for å kartlegge brukerbehov og brukerkrav. Løsningene InnArbeid kommer frem til, skal utvikles i samarbeid med brukerne selv.

– Dette er behovsdrivet innovasjon, hvor vi går inn for å forstå brukernes eksisterende og fremtidige behov. Vi vet ikke hva innovasjonen vil resultere i før vi er ferdige med den kartleggingen, men målet er å bidra til at samhandlingen mellom skole, bolig og arbeidsliv blir bedre, sier Thygesen.

Finansiering: Forskningsrådets HELSEVEL-program.

Offentlig virksomhet: Vest-Agder fylkeskommune, Grimstad kommune, Songdalen kommune

Tjenesteinnovasjon, innbyggerinvolvering og sosial innovasjon

Tjenesteinnovasjon utfordrer samspillet mellom tjenestemottaker, pårørende, frivillig sektor og de offentlige virksomhetene. Det innebærer ofte endring av lederroller og ny organisering av arbeidsprosesser. Det er store forskningsbehov knyttet til utvikling av nye teknologiske og organisatoriske løsninger innenfor de offentlige tjenestene, til utvikling av helt nye tjenester og til samspillet mellom de offentlige tjenestene, forvaltningen og innbyggerne.

Brukermedvirkning i forskning innebærer å involvere brukere i forskningsarbeidet, i beslutningsprosesser og i arbeid med å identifisere forskningsbehov og forsknings spørsmål. Formålet er å få mer relevant og nyttig forskning og innovasjon gjennom økt innflytelse fra brukere i prioritering, planlegging og gjennomføring av forskningen. Medvirkning fra ulike brukergrupper er viktig også når resultatene fra

forskningen skal implementeres. Involvering av brukere er vektlagt blant annet i nasjonale helse- og omsorgsplaner for å øke treffsikkerheten i utforming og gjennomføring av helsetiltak.

Stadig flere tjenesteleverandører bruker tjenstedesign for å utvikle virksomhetene. Gjennom tjenstedesign involveres brukere og innbyggere i innovasjonsprosessene, og betraktes dermed som ressurser. Brukerne er en viktig kilde til kunnskap om behovene.

Sosialt entreprenørskap nevnes stadig oftere i sammenheng med offentlig innovasjon. Det betegner enkeltpersoner eller grupper som selv tar tak i et bestemt samfunnsproblem og etablerer en ny løsning. De har som mål å skape sosiale resultater, og er opptatt av å organisere sin virksomhet slik at den blir levedyktig på lang sikt. Sosialt entreprenørskap kan betraktes som et supplement til offentlige tjenester, og/eller som et viktig bidrag til å utfordre og fornye de offentlige tjenestene.

Forskningsrådet vil arbeide for:

- At brukere og innbyggere deltar aktivt for å innovere offentlige tjenester i godt samspill med FoU-miljøer

Forskningsrådet vil:

- Øke bruken av samarbeidsprosjekter for innovasjon i de tematiske programmene som retter seg mot tjenesteområder i offentlig sektor
- Utvikle kunnskap om sosial innovasjon og sosialt entreprenørskap, metoder og virkninger, og samarbeidsmodeller med offentlige aktører
- Styrke kunnskapen om og erfaringene med brukermedvirkning i forskningen og vurdere nye områder som egner seg for behovsidentifisert forskning

Foto: Sverre Jarlid

Offentlig og privat samarbeid og smarte offentlige innkjøp

Det offentliges kjøp av varer og tjenester utgjør omlag 15 prosent av BNP. Det kan være en viktig driver for innovasjon både i privat og offentlig sektor. Næringslivet og frivillige organisasjoner er viktige samarbeidspartnere innenfor mange av de offentlige ansvarsområdene, for eksempel i utforming og drift av offentlig infrastruktur innenfor vei, vann og avløp og på det boligsosiale feltet.

Både innenfor helse og utdanning er det lange tradisjoner for samarbeid med frivillige organisasjoner om drift av institusjoner og tjenester. Grensen mellom hva offentlig sektor skal tilby selv, hva som kan og bør håndteres av private aktører, og hvordan tjenester og infrastruktur skal finansieres, er et viktig tema i den politiske debatten. Disse grensene vil bli utfordret og flyttet, og det vil kreve mer kunnskap, utvikling av nye samarbeidsmodeller og utprøving av nye løsninger.

Forskning vektlegger betydningen av å se etterspørselsdrevet innovasjon og

virkemidler som stimulerer forskning og teknologiutvikling i sammenheng, og dette står sentralt i EUs innovasjonspolitikk. Det offentlige kan bidra til innovasjonsvennlige markeder. Både ved å øke etterspørselen etter innovative varer og tjenester og gjennom å samarbeide med tilbydere om utvikling av nye produkter og tjenester. Innovasjonspartnerskap, som regelverket for offentlige anskaffelser nå har åpnet for, styrker mulighetene for innovasjonsskapende samarbeid mellom offentlige aktører, næringsliv og forskningsmiljøene.

Førkommersielt forsknings- og utviklingsarbeid utvikler produkter og tjenester før de blir tilgjengelige på markedet. På områder hvor anskaffelsen krever forskning og utvikling kan leverandører kvalifisere seg til å møte det offentliges behov i forkant av en ordinær anbudskonkurranse. Selv om dette ikke er anskaffelser i egentlig forstand, er det et viktig verktøy for å bidra til mer målrettet forskningsinnsats. Et hjemmemarked med gode muligheter for utprøving av innovative løsninger for et globalt marked, er av stor betydning for næringslivets konkurransekraft. Næringslivet har en nøkkelrolle i å finne

løsninger, sammen med offentlig sektor, på utfordringer knyttet til klima, miljø, energi, velferd og helse.

Offentlig sektor har en sentral rolle i å tilrettelegge for inkubasjon og entreprenørskap, også utover det som berører egne anskaffelser. Kunnskap om rammebetingelser og tiltak for å utvikle "det nye" næringslivet er et viktig forskningsområde, så vel som ulike modeller for å koble innovative oppstartmiljøer på interne innovasjonsprosesser i offentlig sektor.

Systematisk satsing på regional utvikling gjennom blant annet SMART-spesialisering er en sentral strategi i EU og viktig for våre kommunale og regionale myndigheter i deres samfunnsrolle. Her legges det stor vekt på åpenhet og tversektorielt samarbeid, mellom offentlig og privat sektor, kunnskapsmiljøer og sivilsamfunn, og på samarbeid over landegrensene.

Offentlige anskaffelser er et forskningsområde som er lite representert i Forskningsrådets portefølje. Vi vet for lite om hvordan effektive og innovasjonsfremmende anskaffelsesprosesser bør

organiseres, hvordan kontrakter kan bli mer behovs- og funksjonsbaserte og hvordan kontrakter bør følges opp. Forskningsunntaket i anskaffelsesregelverket framstår heller ikke som tydelig nok, og bør klargjøres. Dette er viktig for forskningsmiljøene og særlig for instituttsektoren. Både anskaffelses- og innovasjonsprosesser i offentlig sektor kan være potensielt viktige forretningsområder for forskningsmiljøene.

Forskningsrådet vil arbeide for:

- At nye muligheter i anskaffelsesregelverket utnyttes bedre, og at forskningsunntaket brukes mer der det er relevant
- At det etableres ordninger for anskaffelse av innovasjon som ser hele verdikjeden i sammenheng, i samarbeid med andre aktører

Forskningsrådet vil:

- Framheve innovative offentlige anskaffelser som et viktig delmål for forsknings- og innovasjonsinnsatsen
- Stimulere til bedre utnyttelse av virkemidler for innovative anskaffelser i EU
- Utvikle virkemidler for førkommerisielt FoU-samarbeid om innovative anskaffelser
- Styrke forskning på innovasjon gjennom anskaffelser og bidra til å bygge gode forskningsmiljøer som hevder seg internasjonalt innenfor dette feltet

Foto: Shutterstock

Norges forskningsråd

Drammensveien 288

Postboks 564

NO-1327 Lysaker

Telefon: +47 22 03 70 00

post@forskningsradet.no

www.forskningsradet.no

Utgiver: © Norges forskningsråd

Januar 2018

ISBN 978-82-12-03657-4 (trykk)

ISBN 978-82-12-03658-1 (web)

Publikasjonen kan bestilles på
www.forskningsradet.no/publikasjoner

Opplag: 500

Trykk: 07 gruppen

Design: Burson-Marsteller

Foto omslag: Shutterstock